

АНУШАВАН АЗАРАПЕТОВИЧ ЗАКАРЯН

Родился 1 января 1954 г. в селе Парака Ордубадского района Нахиджеванской АССР, в семье служащего. В 1961 г. поступил и в 1971 г. окончил среднюю школу № 19 им. Н. Крупской (ныне – Никола Агбаляна) г. Еревана. Затем учился на филологическом факультете Армянского государственного педагогического института им. Х. Абовяна. Продолжая учебу в институте, преподавал в средней школе села Нор Артагерс Октемберянского района.

В 1975–1976 гг. служил рядовым в армии, на Дальнем Востоке, в г. Облучие Хабаровского края.

В 1977–1980 гг. работал редактором в Издательстве Академии наук Армении. В 1980–1993 гг. был ответственным секретарем журнала АН «Вестник общественных наук». В 1988–1990 гг. – ответственным секретарем еженедельника «Гоямарт» общественной организации «Армения».

В октябре 1993 г. перешел на работу в Верховный совет РА в качестве заведующего издательским отделом секретариата. С октября 1995 г. руководил разными отделами аппарата Национального собрания: был заместителем заведующего протокольно-издательского отдела, заведующим переводческо-издательского подотдела, руководителем канцелярии НС, заместителем начальника секретариата. С февраля 1998 г. являлся исполнительным директором ГЗАО «Официальные ведомости» аппарата Правительства РА. С марта 2000 г. – заведующий издательским отделом НС.

В 1999–2003 гг. был ответственным секретарем «Историко-филологического журнала» НАН РА, в 2003 – 2018 гг. являлся также заместителем главного редактора. С июня 2018 г. является главным редактором «Историко-филологического журнала».

В 1985 г. защитил кандидатскую диссертацию на тему: «Русские писатели в Закавказье и армянская литературная жизнь», а в 2005 г. – докторскую диссертацию на тему: «Русские литераторы и армянская действительность (10-е годы XX века)». Научные исследования обобщены в 19 монографиях и составленных сборниках, около 240 статьях, публикациях, рецензиях. Они охватывают широкий спектр армяно-русских литературных, историко-культурных взаимоотношений, освещают малоизученные проблемы армянской действительности начала XX века, Армянского вопроса, Геноцида армян.

В 1989–2003, 2009–2012 гг. вел преподавательскую работу в ряде вузов (Зооветеринарный институт, в университетах «Галик», «Гладзор», в Ванадзорском педагогическом институте им. Ов. Туманяна).

Многие годы являлся членом специализированного совета при Институте им. М. Абеяна НАН РА, ныне действующем при ЕГУ, по специальности 10.01.03 – «Русская литература» (был также членом специализированного совета по специальности 10.01.07 – «Зарубежная литература»). Неоднократно был оппонентом кандидатских и докторских диссертаций. Выступал с докладами на международных и республиканских научных конференциях.

За большие заслуги в системе НАН РА в 2013 г. награжден Президентом НАН РА «Грамотой за заслуги».

С 1986 г. – член Союза журналистов СССР, затем – Армении.

Имеет степень советника 1-го класса государственной службы Республики Армения.

Женат, имеет двух дочерей, сына и пять внуков.

СПИСОК

МОНОГРАФИЙ, СБОРНИКОВ, СТАТЕЙ, ПУБЛИКАЦИЙ

1) МОНОГРАФИИ

1. «Ռուս գրողները Անդրկովկասում և հայ գրական կյանքը (1914–1920)», Երևան, 1984, 256 էջ:
2. «Ռուս գրագետները և հայ իրականությունը (XX դ. 10-ական թթ.)», Երևան, 1994, 197 էջ (ռուսերեն):
3. «Ալեքսանդր Կուլեբյակինը և Հայաստանը», Երևան, 2003, 238 էջ (ռուսերեն):
4. «Հայ ժողովրդի ողբերգությունը ռուս գրական գործիչների գնահատմամբ», Երևան, 2003, 286 էջ (ռուսերեն):
5. «Բորիս Լազարևսկին Հայաստանի և հայ կանանց մասին», Երևան, 2004, 112 էջ:
6. «Շիրվանզադեի հրապարակախոսական ժառանգությունից (1914–1919 թթ.)», Երևան, 2006, 233 էջ:
7. «Սերգեյ Գորոդեցկին Արևմտյան Հայաստանում և Անդրկովկասում», Երևան, 2010, 202 էջ:
8. «Սերգեյ Գորոդեցկու Թիֆլիսի «Բանաստեղծների համքարությունը» և «Ակմե» ժողովածուն», Երևան, 2011, 102 էջ (ռուսերեն):
9. «Իլյա Էրենբուրգի թիֆլիսյան օրերը», Երևան, 2012, 52 էջ (հայերեն և ռուսերեն):
10. «Արևմտահայ իրականությունը ռուս հրապարակախոս Տ. Օլգենիցի գնահատմամբ», Երևան, 2014, 112 էջ:
11. «Սերգեյ Գորոդեցկին Արևմտյան Հայաստանում և Անդրկովկասում (1916–1921 թթ.)», Երևան, 2015, 230 էջ (ռուսերեն):
12. «Հայաստանը Վ. Բրյուսովի գրական-հասարակական գործունեության մեջ», Երևան, 2016, 168 էջ (ռուսերեն):
13. «Ռուս գրողները և Հովհաննես Թումանյանը», Երևան, 2019, 72 էջ:
14. «Ռուս կոմպոզիտոր Թոմաս Հարտմանը և Կոմիտասը», Երևան, 2019, 96 էջ:

2) СБОРНИКИ

1. «Արտաշես Գեղամյան. Հոդվածներ, հարցազրույցներ, ելույթներ», Երևան, 2005, 730 էջ + 32 էջ լուսանկար, Երևան, Երկրորդ, լրացված հոդինակային հրատ., 2006, 1032 էջ + 56 էջ լուսանկար (հայերեն և ռուսերեն):
2. «Հայ ժողովրդի կորուստները Առաջին աշխարհամարտի տարիներին («Համաշխարհային պատերազմից հայ ժողովրդի կրած վնասների քննիչ հանձնաժողովի» փաստաթղթերի և նյութերի ժողովածու)», Երևան, 2005, 235 էջ:
3. «Տիգրան Հովհաննիսյան. Տաճիկ կառավարությունը և իթիհաթը մարդկության դատարանի առաջ», Երևան, 2007, 64 էջ:
4. «Պորուչիկ Ալեքսեյ Կոլմակով. Պատմական հայկական վաշտը», Երևան, 2009, 73 էջ (ռուսերեն):
5. «Էջեր Մանուկ Աբեղյանի պատմահրապարակախոսական ժառանգությունից», Երևան, 2013, 103 էջ:
6. «Հայաստանի առաջին Հանրապետության խորհրդարանը», Երևան, 2018, 144 էջ + 4 էջ ներդիր:

3) СТАТЬИ

1. «Սերգեյ Գորոդեցկին Երևանում (1919 թ. ապրիլ)». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1981, № 6, էջ 53–64:
2. «Սերգեյ Գորոդեցկու գործունեությունն Արևմտյան Հայաստանում». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1982, № 8, էջ 37–46:
3. «Միջազգային հայերենագիտական գիտաժողով». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1982, № 10, էջ 94–96:
4. «Ս. Գորոդեցկու հիմնած թիֆլիսի «Բանաստեղծների համալսարանը» և նրա «Ակնե» ժողովածուն». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1982, № 12, էջ 44–56:
5. «Վալերի Բրյուսովը Անդրկովկասում և հայ գրական կյանքը». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1983, № 2–3, էջ 74–88:
6. «Վասիլի Կամենսկին Անդրկովկասում և հայ գրական կյանքը». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1983, № 7, էջ 14–24:
7. «Նվիրումի էջեր». – «Սովետական գրականություն», 1983, № 10, էջ 136–138:
8. «Սերգեյ Գորոդեցկին Անդրկովկասում և հայ գրական կյանքը (1916–1921)». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1984, № 2, էջ 22–33:
9. «Թիֆլիս, 1919, «Կոմիտասի անվան ընկերություն». – «Սովետական արվեստ», 1984, № 2, էջ 59–61 (համահեղինակ՝ Թ. Հովհաննիսյան):
10. «Իլյա Էրենբուրգը Թիֆլիսում (1920 թ.)». – ՀՍՍՀ ԳԱ Մ. Աբեղյանի անվան գրակ. ինստ. «Երիտասարդ գիտաշխատողների և ասպիրանտների հանրապետական գիտական VII նստաշրջան», զեկուցումների դրույթներ. մայիսի 30 – հունիսի 1 1984 թ., Երևան, 1984, էջ 15–16:
11. «Ա. Ի. Կուպրինը Անդրկովկասում». – «Լիտերատուրնայա Արմենիա», 1984, № 7, էջ 110 –111 (ռուսերեն):
12. «Ռուս գրողները Անդրկովկասում և հայ գրական կյանքը (1914–1920)». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1984, № 8, էջ 25–35:
13. «Գիտական նստաշրջան՝ նվիրված Հայրենական մեծ պատերազմում սովետական ժողովրդի տարած հաղթանակի 40-ամյակին». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1985, № 3, էջ 99–100:
14. «Հայ արվեստին նվիրված միջազգային չորրորդ գիտաժողովը». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1985, № 9, էջ 94–96:
15. «Հայ միջնադարյան գրականությանը նվիրված միջազգային գիտաժողով». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1986, № 9, էջ 88–91:
16. «Վալերի Բրյուսովը հայ պոեզիայի պրոպագանդիստ». – «Լիտերատուրնայա Արմենիա», 1986, № 10, էջ 93–96 (ռուսերեն):
17. «Ռուս գրող Ս. Ռաֆալովիչը Բաքվի 1918 թ. սեպտեմբերյան դեպքերի մասին». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1988, № 2, էջ 48–51 (ռուսերեն):
18. «Մոռացված հուշակոթող». – «Գրական թերթ», 11. III. 1988:
19. «Համամիութենական գիտական նստաշրջան՝ նվիրված հայ-մերձբալթյան գրական կապերին». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1988, № 10, էջ 94–98:
20. «Համամիութենական գիտական նստաշրջան՝ նվիրված հայ-մերձբալթյան գրական կապերին». – «Լիտերատուրնայա Արմենիա», 1989, № 2, էջ 108–112 (ռուսերեն):

21. «Ռուս հրապարակախոս Տ. Օլգենինը Հայաստանի և Հայկական հարցի մասին». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1989, № 4, էջ 66–84:
22. «Մունջ» ճշմարտություն.– «Գրական թերթ», 22. XII. 1989:
23. «Հայ իրականությունը և ռուս գրական գործիչները (XX դարի 10-ական թվականներ)». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1990, № 2, էջ 78–88 (ռուսերեն):
24. «Ակադեմիայի անդրանիկ պարբերականը 50 տարեկան է».– «Միտք», 20. XII. 1990:
25. «Հայկական հարց: Հանրագիտարան», Երևան, 1991 (ռուսերեն), Երևան, 1996 (հայերեն). – 9 հոդված՝ «Վ. Բրյուսով», «Յու. Վեսելովսկի», «Նախահեղափոխական ռուս գրականություն», «Ս. Գորոդեցկի», «Մ. Գորկի», «Տ. Օլգենին», «Ս. Ռաֆալովիչ», «Պ. Սիբիրցև», «Ա. Տիրկովա»:
26. «Տ. Օլգենին. «Ռուսաստանը պետք է ուղղի անցյալի իր սխալները». – «Ռեսպուբլիկա Արմենիա», 1. II. 1994 (ռուսերեն):
27. «Նրանք հոգեպես կարեկցել են Հայաստանին».– «Ռեսպուբլիկա Արմենիա», 23. IV. 1994 (ռուսերեն):
28. «Բորիս Լազարևսկին և Հայաստանը». – «Լիտերատուրնայա Արմենիա», 1995, № 7–9, էջ 157–159 (ռուսերեն):
29. «Մշակույթի երախտավորների մոռացված հուշակոթողը».– «Հայք», 25. X. 1997:
30. «Նանսենի պատգամները». – «Հայք», 20. I. 1998:
31. «Վալերի Բրյուսովը և Հայաստանը (Վ. Բրյուսովի ծննդյան 125-ամյակի առթիվ)». – «Հայաստանի Հանրապետություն», 15. XII. 1998:
32. «Գիտաժողով՝ նվիրված գորավար Անդրանիկ Օզանյանին». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2000, № 1, էջ 285–287:
33. «Հայագիտական հանդեսի հերթական համարը». – «Հայաստանի Հանրապետություն», 11.II.2000:
34. «Պատմա-բանասիրական հանդեսի» հերթական համարը». – «Հայաստանի Հանրապետություն», 16. VI. 2000:
35. «Պատմա-բանասիրական հանդեսի» հերթական համարը».– «Ազգ», 10. XI. 2000:
36. «60 տարվա պատմություն. Ազգային ակադեմիայի անդրանիկ պարբերականը». – «Հայաստանի Հանրապետություն», 11. XI. 2000:
37. «Ազգային մտքի լրաբերը». – «Գոլոս Արմենիի», 30. XI. 2000 (ռուսերեն):
38. «ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովը». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2000, № 2, էջ 302–308:
39. «Ավետիք Իսահակյանի ծննդյան 125-ամյակին նվիրված հոբելյանական գիտական նստաշրջան».– «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2000, № 3, էջ 292–294:
40. «Ակադեմիկոս Գևորգ Զահուկյանի 80-ամյակին նվիրված հայերենագիտական միջազգային գիտա-ժողով». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2000, № 3, էջ 294–296:
41. «ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովը». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2001, № 1, էջ 293–299:
42. «Բանաստեղծ-գեներալ Ալեքսանդր Կուլեբյակինը և Հայաստանը». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2001, № 2, էջ 99–129 (ռուսերեն):
43. «Մի դրվագ ազգամվեր գործունեությունից». – «Հայաստանի Հանրապետություն», 15. XII. 2001:
44. «Մի դրվագ Հովհաննես Թումանյանի ազգամվեր գործունեությունից». – «Գարդմանի կանչ», հունվար–փետրվար, 2002:
45. «Լիսիցյանների ընտանիքը».– «Հայաստանի Հանրապետություն», 19. III. 2002:

46. «Գեներալ Ալեքսանդր Կուլեբյակինի մասնակցությունը համաշխարհային պատերազմում հայ ժողովրդի կրած վնասների քննիչ հանձնաժողովի աշխատանքներին». – «Հայկական բանակ», 2002, № 1–2, էջ 155–161:
47. «Ալեքսանդր Կուլեբյակինը և Յովհաննես Թումանյանը». – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2002, № 1, էջ 157–164 (ռուսերեն):
48. «Հայաստանը Վալերի Բրյուսովի գրական-հասարակական գործունեության մեջ». – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2002, № 2, էջ 125–134 (ռուսերեն):
49. «Հայաստանը Բորիս Լազարևսկու ստեղծագործության և հասարակական գործունեության մեջ». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2002, № 3, էջ 103–108:
50. «Գիտաժողով՝ նվիրված մարշալ Յովհաննես Բաղրամյանի ծննդյան 105-ամյակին». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2002, № 3, էջ 310–313:
51. «Ռուս գրական գործիչները Հայկական հարցի և Հայոց ցեղասպանության մասին (XX դարի 10-ական թվականներ)». – «Բանբեր Երևանի համալսարանի», 2003, № 1, էջ 63–73 (ռուսերեն):
52. Ռուս զինվորականները և սիբիրյան հայկական վաշտը». – «Հայկական բանակ», 2003, № 1, էջ 80–85:
53. «Հայաստանը և Հայկական հարցը Սերգեյ Գորոդեցկու հրապարակախոսության մեջ». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2003, № 1, էջ 89–106 (ռուսերեն):
54. «Հայ ժողովրդի վիճակի արտացոլումը Ալ. Շիրվանզադեի հոդվածներում (1914–1919 թթ.)». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2003, № 2, էջ 102–119:
55. «Վ. Բրյուսովի «Հայաստանի պոեզիա» ժողովածուն. քննական դիտարկումներ». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2004, № 1, էջ 81–109:
56. «Հայաստանի աղջիկներն ու կանայք Բորիս Լազարևսկու ակնարկաշարում». – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2004, № 2, էջ 107–115:
57. «Գրական նոր հոսանքներն Անդրկովկասում (XX դարի 10-ական թվականների մամուլի տվյալներով)». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2004, № 3, էջ 21–51 (ռուսերեն):
58. «Նոր սերնդի հայ բանաստեղծները և ռուս գրողները (XX դարի 10-ական թվականներ)». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2005, № 3, էջ 49–64 (ռուսերեն):
59. «Ակադեմիայի հասարակագիտական անդրամիկ ամսագիրը». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2005, № 3, էջ 297–299:
60. «Կազմողի կողմից». – Ա. Գեղամյան. Հոդվածներ, հարցազրույցներ, ելույթներ, Երևան, 2005, էջ 5–6, Երևան, Երկրորդ, լրացված հեղինակային հրատ., 2006, էջ 5–6 (հայերեն և ռուսերեն):
61. «Սերգեյ Գորոդեցկու գրականագիտական հայացքները». – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2006, № 1, էջ 98–105 (ռուսերեն):
62. «Պատմա-բանասիրական հանդեսը» 50 տարեկան է». – «Ռոմանո-գերմանական բանասիրության պրոբլեմները. օտար լեզուների դասավանդման տեսություն և մեթոդիկա: Միջազգային գիտամթերոական II կոնֆերանսի ծրագիր: Ձեկուցումների թեզիսներ, 17,18 ապրիլի: Ռուս-հայկական (Սլավոնական) պետական համալսարան», Երևան, 2008, էջ 15–16:
63. «Հայագիտության ամենահեղինակավոր պարբերականը. «Պատմա-բանասիրական հանդեսի 50 - ամյակի առթիվ». – «Ազգ», 19. 04. 2008 (ներդիր էջ է):
64. «Երկու խոսք». – Ա. Գեղամյան. Հոդվածներ, ելույթներ, հարցազրույցներ, Երևան, 2008, էջ 3–4:
65. «Հայագիտության կես դարը: Լրանում է ակադեմիական «Պատմա-բանասիրական հանդեսի» 50 տարին». – «Գոլոս Արմենիի», 22. 05. 2008 (ռուսերեն):

66. «Պատմա-բանասիրական հանդեսի» 50-ամյակը. – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2008, № 1, էջ 140–145:
67. «Գիտնականը և քաղաքացին (ակադեմիկոս Վարդգես Միքայելյանի ծննդյան 85-ամյակի առթիվ). – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2009, № 3, էջ 306–311:
68. «Երկու խոսք» .– Ա. Գեղամյան. Հայացք ապագային, Երևան, 2009, էջ 5–7 (հայերեն և ռուսերեն):
69. «Ակադեմիկոս Վարդգես Միքայելյան (ծննդյան 85-ամյակի առթիվ)».– «Պատմաբանասիրական հանդես», 2010, № 1, էջ 282–287:
70. «Վանը Սերգեյ Գորոդեցկու կյանքում և ստեղծագործության մեջ».– «Պատմաբանասիրական հանդես», 2010, № 3, էջ 34–46 (ռուսերեն):
71. «Թիֆլիսի «Բանաստեղծների հանքարության» գործունեությունը».– «Պատմաբանասիրական հանդես», 2011, № 2, էջ 113–130 (ռուսերեն):
72. «Հանրապետական գիտաժողով՝ նվիրված 1921 թ. Մոսկվայի և Կարսի պայմանագրերի 90-ամյակին».– «Պատմաբանասիրական հանդես», 2011, № 3, էջ 270– 75 (համահեղինակ՝ Համլետ Հարությունյան):
73. «Անվանի հայագետն ու վաստակաշատ մանկավարժը (ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Աելիտա Դոլուխանյանի ծննդյան 70 և գիտամանկավարժական գործունեության 45-ամյակի առթիվ)». – «Գիտություն», փետրվար, № 2, 2012:
74. «Կազմողի կողմից».– Ա. Գեղամյան. Եվրասիական միությունը մեր ապագան է, Երևան, 2012, էջ 9–14 (ռուսերեն և հայերեն):
75. «Հանրաճանաչ հայագետ-մանկավարժը (ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Աելիտա Դոլուխանյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)». – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2012, № 1, էջ 358–363:
76. «Արտաշես Գեղամյանի «Եվրասիական միությունը անկախ Հայաստանի ապագայի ուղին է» գրքի մասին».– Ա. Գեղամյան. Եվրասիական միությունը անկախ Հայաստանի ապագայի ուղին է, Երևան, 2012, էջ 13–18, Երևան, Երկրորդ, լրացված հեղինակային հրատ., 2013, էջ 13–20 (հայերեն և ռուսերեն):
77. «Վաստակաշատ գրականագետը (Ալմաստ Ջաքարյանի ծննդյան 90-ամյակի առթիվ)». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2013, № 1, էջ 234–237:
78. «Մանուկ Աբեղյանը՝ Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հիմնադիր անդամ».– «Գիտություն», հունիս, № 6, 2013:
79. «Վանը և Սերգեյ Գորոդեցկին». – «Հայաստանի մայրաքաղաքները: Գիրք I. Վան: Վան քաղաքի առաջին հիշատակության 2865-ամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողովի (7 – 9 հոկտեմբերի 2010 թ.) նյութերի ժողովածու», Երևան, 2013, էջ 208 – 215:
80. «Հայացք Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հիմնադիր անդամ Մանուկ Աբեղյանի գործունեությանը». – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2013, № 2, էջ 43–50:
81. «Հայ կանայք Բորիս Լազարևսկու բնութագրմամբ». – «Պատմամշակութային ժառանգությունը և արդիականությունը» միջազգային գիտաժողով: Ջեկուցումների դրույթներ, 4–6 հոկտեմբերի, 2013, Գյումրի, էջ 183–184:
82. «Ռուս գրական գործիչները Հայկական հարցի և Հայոց ցեղասպանության մասին (XX դարի 10-ական թվականներ)». – Հայագիտական միջազգային երկրորդ համաժողով. «Հայագիտությունը և արդի ժամանակաշրջանի մարտահրավերները, 17–19 հոկտեմբերի, 2013 թ., Ջեկուցումների դրույթներ», Երևան, 2013, էջ 272–273:

83. «Յայ ժողովրդի սրտակից ու ազնիվ բարեկամը (Վ. Բրյուսովի ծննդյան 140-ամյակի առթիվ)»։ – «Գիտություն», փետրվար, № 2, 2014:
84. «Ընթերցողին»։ – Ա. Գեղամյան. Հայաստանը Մաքսային միությունում՝ անշրջելի փոփոխությունների սկիզբ Անդրկովկասում, Երևան, 2014, էջ 13–18 (հայերեն և ռուսերեն):
85. «Յուրի Վեսելովսկին և Հայոց եղեռնը»։ – «Գիտություն», ապրիլ, № 4, 2014:
86. «Վ. Դ. Պլետնյովը Հայկական հարցի մասին (Առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրյակին)»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2014, № 1, էջ 22–28 (ռուսերեն):
87. «Ալմաստ Գրիգորի Ջաքարյան (1923–2013)»։ – «Հայկազյան հայագիտական հանդես», Բեյրութ, 2014, էջ 611–614:
88. «Համաշխարհային պատերազմում հայ ժողովրդի կրած վնասների քննիչ հանձնաժողովի» գործունեությունը»։ – «Գիտություն», հուլիս–օգոստոս, № 7–8, 2014:
89. «Ալբերտ Արմենակի Խառատյան (ծննդյան 75-ամյակի առթիվ)»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2014, № 2, էջ 224–229:
90. «Կազմողի կողմից»։ – Ա. Գեղամյան. Հայաստանի և Ռուսաստանի ժողովուրդների ճակատագիրը նույն է. հաղթել՝ սանձելով պատերազմը, Երևան, 2014, էջ 15–20 (հայերեն և ռուսերեն):
91. «Վաստակաշատ պատմաբանը (Ալբերտ Արմենակի Խառատյանի ծննդյան 75-ամյակի առթիվ)»։ – «Գիտություն», սեպտեմբեր, № 9, 2014:
92. «Երկու խոսք»։ – Ասատուր Փաշայան. Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա լեռան քառասուն օրը», Երևան, 2014, էջ 7–10:
93. «Ռուս գրական գործիչները Հայկական հարցի և հայերի ցեղասպանության մասին (XX դարի 10-ական թվականներ)»։ – «Հայագիտությունը և արդի ժամանակաշրջանի մարտահրավերները»։ Հայագիտական միջազգային երկրորդ համաժողովի զեկուցումների ժողովածու, 17–19 հոկտեմբերի, 2013 թ., Երևան, 2014, էջ 444–447 (ռուսերեն):
94. «Բաքվի 1918 թ. ողբերգական դեպքերի ականատես ռուս գրողի վկայությունը»։ – «Առաջին աշխարհամարտը և հայ ժողովուրդը (պատմություն և արդիական խնդիրներ)»։ Միջազգային գիտաժողովի (1–2 հոկտեմբերի, 2014 թ.) զեկուցումների ժողովածու, Երևան, 2015, էջ 118–126 (ռուսերեն):
95. «Անհատը գիտության մեջ» (ակադեմիկոս Վարդգես Միքայելյանի ծննդյան 90-ամյակի առթիվ)»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2015 թ., № 1, էջ 307–310: Տե՛ս նաև՝ «Գիտություն», մարտ, № 3, 2015:
96. «Ընթերցողին»։ – Ա. Գեղամյան. Ռուսաստանի դեմոնացումը ոչ մի լավ բանի չի հանգեցնի, Երևան, 2015, էջ 3–5:
97. «Հայրենական մեծ պատերազմին հայ ժողովրդի մասնակցության պատմության տարեգիրը (Վ. Ա. Հարությունյանի 75-ամյակի առթիվ)»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2015, № 2, էջ 281–286:
98. «Լրաբերը» 75 տարեկան է»։ – «Գիտություն», նոյեմբեր, № 11, 2015:
99. «Հայոց Մեծ եղեռնի արտացոլումը ռուս գրական գործիչների ստեղծագործություններում»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2015, № 3, էջ 3–21:
100. «75-ամյա «Լրաբերը»»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2015, № 3, էջ 314–316:
101. «Հայրենական հնագույն հայագիտական հանդեսը»։ – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2015, № 3, էջ 8–9:
102. «Հովհ. Թումանյանի գլխավորած քննիչ հանձնաժողովի գործունեության շուրջ»։ – «Թումանյան – 145»։ Միջբուհական գիտաժողով՝ նվիրված Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան 145-ամյակին (6–7 մայիսի, 2014 թ.): Ջեկուցումների ժողովածու, Երևան, 2016, էջ 20–24:

103. «Արտաշես Գեղամյանի նախագուշացումներն իրականացան». – «Իրավունք», 8. IV. 2016:
104. «Խմբագրի կողմից». – Արտաշես Գեղամյան. Ղարաբաղյան ճակատում անփոփոխ է, Երևան, 2016, էջ 3–6 (հայերեն), 32–35 (ռուսերեն), 59–61 (անգլերեն):
105. «Պատմաբանը, գիտության կազմակերպիչը, քաղաքացին (ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Աշոտ Աղասու Մելքոնյանի ծննդյան 55-ամյակի առթիվ)». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2016, № 1, էջ 253–259:
106. Վ. Բրյուսովի «Հայաստանի պոեզիան» ժողովածուն (տպագրության 100-ամյակի առթիվ)». – «Գիտություն», հուլիս-օգոստոս, № 7–8, 2016:
107. «Վ. Բրյուսովի դասախոսությունները հայ պոեզիայի մասին (Վ. Բրյուսովի «Հայաստանի պոեզիան» ժողովածուի տպագրության 100-ամյակի առթիվ)». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2016, № 2, էջ 47–73 (ռուսերեն):
108. «Խմբագրի կողմից». – Արտաշես Գեղամյան. Կրակում են Հայաստանի վրա՝ նշանակետ ունենալով ամբողջ աշխարհը, Երևան, 2016, էջ 5 (հայերեն, ռուսերեն):
109. «Հայաստանի ավանդը մարդկության գանձարանին. Վ. Բրյուսովը «Հայաստանի պոեզիան» ժողովածուում այսպես է արժևորել հայ գրականությունը». – «Հայաստանի Հանրապետություն», 01. IX. 2016:
110. «Վ. Բրյուսովի «Հայաստանի պոեզիան» (տպագրության 100-ամյակի առթիվ)». – «Բանբեր հայագիտության», 2016, № 2, էջ 191–211 (ռուսերեն):
111. «Սերգեյ Գորոդեցկին Արևմտյան Հայաստանում և Անդրկովկասում». – «Վոպրոսի լիտերատուրի», Մոսկվա, հուլիս-օգոստոս, 2016, էջ 373–377 (ռուսերեն):
112. «Վ. Բրյուսով. «Հայաստանի ավանդը մարդկության գանձարանում» («Հայաստանի պոեզիան» ժողովածուի տպագրության 100-ամյակի առթիվ)». – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2016, № 3, էջ 294–299:
113. «Վաստակաշատ հայագետն ու մանկավարժը (ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Աելիտա Դոլուխանյանի ծննդյան 75-ամյակի առթիվ)». – «Գիտություն», մարտ, № 3, 2017:
114. «Ճանաչված պատմաբանը (Արարատ Մխիթարի Հակոբյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)». – «Գիտություն», ապրիլ, № 4, 2017:
115. «Ճանաչված պատմաբանը (Արարատ Մխիթարի Հակոբյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2017, № 1, էջ 259262:
116. «Ֆելիքս Մովսիսյան (ծննդյան 65-ամյակի առթիվ)». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2017, № 2, էջ 272–276 (համահեղինակ՝ Զ. Հարությունյան):
117. «Հայաստանը Թեոդոր Ռուզվելտի քաղաքական հայացքներում». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2017, № 2, էջ 32–45 (ռուսերեն, համահեղինակ՝ Գ. Մախմուրյան):
118. «Անխոնջ գրիչ (գրականագետ Ռոբերտ Բաղդասարյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)». – «Գոլոս Արմենիի», 19. IX. 2017 (ռուսերեն):
119. «Վ. Բրյուսովի դասախոսությունները հայ պոեզիայի մասին». – «Բրյուսովյան ընթերցումներ. 2016 թ. հոդվածների ժողովածու», Երևան, 2017, էջ 57–62 (ռուսերեն):
120. «Անդրկովկասյան մամուլը Ա. Կուպրինի դասախոսությունների մասին (Թիֆլիս, Բաքու, 1916 թ.)». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2017, № 3, էջ 104–110 (ռուսերեն):
121. «Ռոբերտ Բաղդասարյան» (ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)». – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2017, № 3, էջ 269–271 (ռուսերեն):
122. «Ձապել Եսայան (ծննդյան 140-ամյակի առթիվ)». – «Գիտություն», փետրվար, № 3, 2018:

123. «Սերգեյ Գորոդեցկու երևանյան տպավորությունները (1919 թ. ապրիլի վերջ – մայիսի սկիզբ)»։ – «Գիտություն», մայիս, № 5, 2018:
124. «Զապել Եսայան. ազգային-հասարակական գործիչը (ծննդյան 140-ամյակի առթիվ)»։ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2018, № 1, էջ 102–123:
125. «Ռուս գրողները և Յովհաննես Թումանյանը (1914–1920 թթ.)»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2018, № 2, էջ 71–92:
126. «Համլետ Մալխասի Հարությունյան (ծննդյան 70 և գիտամանկավարժական գործունեության 40-ամյակի առթիվ)»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2018, № 2, էջ 280–285 (համահեղինակ՝ Հ. Սուքիասյան):
127. «Վ. Բրյուսովի «Հայ ժողովրդի պատմական ճակատագրի տարեգրությունը» (տպագրության 100-ամյակի առթիվ)»։ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2018, № 3, էջ 160–170 (ռուսերեն):
128. «Վ. Բրյուսովի «Հայ ժողովրդի պատմական ճակատագրի տարեգրությունը» գրքի մասին (տպագրության 100-ամյակի առթիվ)»։ – «Բրյուսովյան ընթերցումներ, 2018 թ. հոդվածների ժողովածու», Երևան, 2018, էջ 9–19 (ռուսերեն):
129. «Բանաստեղծ-գեներալ Ալեքսանդր Կուլեբյակինը և Յովհաննես Թումանյանը»։ – «Գիտություն», ապրիլ, № 4, 2019:
130. «Վ. Բալմոնտ. «Քեզ երկար կյանք, լո՛ւյս Թումանյան»»։ – «Գիտություն», մայիս, № 5, 2019:
131. «Ս. Գորոդեցկի. «Զբոս անունը գաղափար է ...»»։ – «Գիտություն», հունիս, № 6, 2019:
132. «Генерал-поэт Александр Кулебякин и Ованес Туманян»։ – Национальная классика в мировом художественном контексте. 150 лет со дня рождения Комитаса и Ованеса Туманяна. Международная научная конференция, 20-22 сентября 2019. Тезисы. – Москва, 2019, с. 33-34.

4) ПУБЛИКАЦИИ

1. «Պողոս Մակինցյանի նամակները Արշակ Զոպանյանին»։ – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1981, № 3, էջ 93–96:
2. «Անտիպ նամակներ Գարեգին Յովսեփյանի արխիվից»։ – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1983, № 10, էջ 82–94:
3. «Ստեփան Մալխասյանցի նամակները Գալուստ Տեր-Սկրտչյանին»։ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1984, № 2, էջ 185–204:
4. «Նորահայտ նամակներ Գարեգին Յովսեփյանի արխիվից»։ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 1984, № 2, էջ 104–109:
5. «Սենեքերիմ Տեր-Հակոբյանին ուղղված նամակներ»։ – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1985, № 1, էջ 82–91:
6. «Գարեգին Յովսեփյանի և Տիրայր Տեր-Յովհաննիսյանի նամակագրությունից»։ – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1985, № 5, էջ 79–90:
7. «Ստեփան Մալխասյանցի նամակները Կյուրեղ Սրապյանին»։ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1986, № 1, էջ 190–200:
8. «Անդրկովկասում Վ. Բրյուսովի կարդացած դասախոսությունների ծրագրերը»։ – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1986, № 3, էջ 79–82 (ռուսերեն):
9. «Իրաննա Բրյուսովայի նամակները Տիգրան Յովհաննիսյանին»։ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 1986, № 1, էջ 97–99 (ռուսերեն):

10. «Կարեն Միքայելյանի նորահայտ նամակներից». – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 1987, № 3, էջ 41–46:
11. «Ղարաբաղի մասին Ս. Գորոդեցկու գրած քիչ հայտնի հոդվածը». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1988, № 5, էջ 73–75 (ռուսերեն, համահեղինակ՝ Ա. Խառատյան):
12. «Ղարաբաղի մասին Ս. Գորոդեցկու սակավ հայտնի հոդվածը». – «Երեկոյան Երևան», 27. VIII. 1988, «Սովետական Ղարաբաղ», 6. X. 1988, «Կոմունիզմի ուղիով» (Էջմիածին), IX. 1988 (համահեղինակ՝ Ա. Խառատյան), «Հասկ», 5. XII. 1997:
13. «Պորուչիկ Կոլմակովը Անդրանիկի 1918 թ. գործունեության մասին». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1988, № 8, էջ 62–84 (ռուսերեն, համահեղինակ՝ Վ. Ա. Միքայելյան):
14. «Երվանդ Օտյանը Գրիգոր Ջոհրապի զոհվելու մասին». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1989, № 2, էջ 79–82 (ռուսերեն):
15. «Էրենբուրգի հոդվածները ռուս բանաստեղծների մասին». – «Լիտերատուրնայա Արմենիա», 1989, № 8, էջ 99–101 (ռուսերեն):
16. «Բաքվի «Í àø å äðâì ÿ» թերթը Նուխու, Արեշի և Գյոլչայի հայության 1918 թ. կոտորածների մասին». – ՀՍՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1989, №9, էջ 81–87 (ռուսերեն, համահեղինակ՝ Ա. Շահնազարյան):
17. «Սերգեյ Ռաֆալովիչը Հայաստանի և հայերի մասին». – ՀԽՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1990, № 2, էջ 88–94 (ռուսերեն):
18. «Սերգեյ Գորոդեցկի. «Վերակենդանացող քաղաք». – «Կոմունիստ», 27. V. 1990 (ռուսերեն):
19. «Ընդդեմ լեմինյան դեկրետի». – «Գրական թերթ», 17. VIII. 1990:
20. «Հայաստանը և հայերը Ս. Գորոդեցկու հոդվածներում». – ՀԽՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1990, №8, էջ 80–93 (ռուսերեն):
21. Ավետիս Ահարոնյան. «Ինչո՞ւ ...». – «Գրական թերթ», 21. IX. 1990 (համահեղինակ՝ Ա. Խառատյան):
22. «Ա. Ի. Գուչկով. «Ես հավատում եմ, Հայաստանի ուժերը չեն սպառվել ...». – «Գոյամարտ», 5. XI. 1990 (ռուսերեն):
23. «Ա. Տոլստոյա. «Հայ փախստականները». – «Գոյամարտ», հունվար, 1991 (ռուսերեն):
24. «Պ. Սիբիրցև. «Pro Armenia». – «Գոյամարտ», փետրվար, 1991 (ռուսերեն):
25. «Կ. Բալմոնտը և Մ. Բաբայանը». – ՀԽՍՀ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1991, № 1, էջ 161–168 (ռուսերեն):
26. «Պատմում է գթության քույրը («Հայ փախստականներ». հոդված Ալեքսանդրա Տոլստոյայի)». – «Երկիր», 30. III. 1999:
27. «Արևմտահայության կյանքի պատկերը Տ. Օլգեմիցի հոդվածներում». – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2000, № 1, էջ 199–206:
28. «Անդրանիկի գործունեությունը նրա ռուս զինակցի լուսաբանմամբ». – «Գոլոս Արմենիի», 19. II. 2000 (ռուսերեն, համահեղինակ՝ Վ. Միքայելյան):
29. «Երվանդ Օտյանը Գրիգոր Ջոհրապի զոհվելու մասին». – «Գոլոս Արմենիի», 20. IV. 2000 (ռուսերեն):
30. «1915 թվականին չէ, որ սկսվել է ցեղասպանությունը (Ա. Ի. Գուչկովի հուշերը)». – «Գոլոս Արմենիի», 17. IV. 2001 (ռուսերեն):
31. «Պաշարման երեսուն օրերը (Վանի հերոսամարտի մասին)». – «Գոլոս Արմենիի», 5. V. 2001 (ռուսերեն):
32. «Ռուս բանաստեղծը. առաքելություն և պրոֆեսիա. «Վերակենդանացող քաղաք». – «Գոլոս Արմենիի», 29. V. 2001 (ռուսերեն):

33. «Լևոն Լիսիցյանը Մայիլյան եղբայրների գիտատնտեսական արշավախմբի մասին»․ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2001, № 3, էջ 277–285:
34. «Երվանդ Օտյան. «Ջոիրապ եւ Վարդգես»․ – «Հայաստանի Հանրապետություն», 13. II. 2002:
35. «Հովհաննես Թումանյանի անտիպ նամակներից»․ – «Հայաստանի Հանրապետություն», 28. III. 2002:
36. «Շիրվանզադեի հրապարակախոսական ժառանգությունից»․ – «Հայաստանի Հանրապետություն», 11. IV. 2002:
37. «Պոետ-գեներալ Ալ. Կուլեբյակի մամակները Հ. Թումանյանին»․ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 2002, № 1, էջ 78–81 (ռուսերեն):
38. «Նորահայտ փաստաթղթեր Հովհ. Թումանյանի գլխավորած «Համաշխարհային պատերազմում հայ ժողովրդի կրած վնասների քննիչ հանձնաժողովի» գործունեության մասին»․ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2002, № 2, էջ 271–304:
39. «Փաստաթուղթ օսմանյան խորհրդարանի անդամներ Գ. Ջոիրապի և Վ. Սերինգյուլյանի եղերական սպանության մասին»․ – «Բանբեր Հայաստանի արխիվների», 2003, № 1, էջ 26–31:
40. «Պատմական քիչ հայտնի փաստաթուղթ (1914 թ. վրաց-թուրքական պայմանագիրը)»․ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2005, № 3, էջ 254–257 (ռուսերեն):
41. «Գարեգին Նժդեհի ուշագրավ կոչ-դիմումը»․ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2006, № 1, էջ 307–308:
42. «Բորիս Լազարևսկի. Օտար երկրի մեջ»․ – «Գրական թերթ», 13. X. 2006:
43. «Հետաքրքիր փաստաթուղթ վրաց-հայկական հարաբերությունների մասին»․ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2006, № 2, էջ 305–307 (ռուսերեն):
44. «Տիգրան Հովհաննիսյանը Հայոց ցեղասպանությունը ժխտող թուրք կեղծարարների դեմ»․ – «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2006, № 3, էջ 250–275:
45. «Հուլյան Դավիթ Անանունի մասին (ծննդյան 130-ամյակի առթիվ)»․ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2010, № 1, էջ 245–252:
46. «Լեոյի հողվածաշարը Հայոց ցեղասպանությունը ժխտելու թուրքերի փորձերի դեմ (ծննդյան 150-ամյակի առթիվ)»․ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2010, № 2, էջ 223–246:
47. Մանուկ Աբեղյան. «Մանուկ Հայաստանը»․ – «Գիտություն», մայիս, № 5, 2012:
48. «Մանուկ Աբեղյանի ուշագրավ հողվածաշարը»․ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2012, № 2, էջ 240–245:
49. «Մ. Աբեղյանը հայ և վրաց ժողովուրդների համերաշխության հենքի մասին»․ – «Գիտություն», դեկտեմբեր, № 12, 2012:
50. «Մանուկ Աբեղյանը հայ-վրացական հարաբերությունների մասին»․ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2013, № 1, էջ 197–217:
51. «Մանուկ Աբեղյանի Ելույթը Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հիմնադրմանը նվիրված հանդիսավոր նիստում»․ – «Պատմաբանասիրական հանդես», 2013, № 2, էջ 3–12:
52. «Սերգեյ Գորոդեցկի. «Վերակենդանացող քաղաքը»»․ – «Գիտություն», մայիս, № 5, 2014, «Ազգ», 23. V. 2014:
53. «Երազ» կոնցեպտը Ս. Գորոդեցկու իմաստավորմամբ»․ – «Մ. Լերմոնտովի ստեղծագործությունը. մշակույթների երկխոսություն: Միջազգային գիտագործնական կոնֆերանսի նյութեր (2014 թ. հունիսի 5)» Երևան, 2014, էջ 93–100 (ռուսերեն):

54. «Մ. Լերմոնտովի «Երազ» բանաստեղծության ստեղծման պատմության շուրջ».- «Վոպրոսի լիտերատուրի», Մոսկվա, 2014, № 6, էջ 318–324 (ռուսերեն): Տե՛ս նաև՝ «Պատմաբանասիրական հանդես», 2014, № 2, էջ 187–192:
55. «Ձոհրապի և Վարդգեսի եղերական մահը: Երվանդ Օտյանի վկայություն-հուշագրությունը».- «Գիտություն», ապրիլ, № 4, 2015:
56. «Բորիս Լազարևսկու ուշագրավ պատմվածքը».- «Գիտություն», հոկտեմբեր № 10, 2015:
57. «Ձապել Եսայան. Ժողովուրդի մը հոգեվարքը (Աքսորեալ հայերը Միջագետքի մէջ)».- «Գիտություն», ապրիլ, № 4, 2017:
58. «Ձապել Եսայանը Միջագետք քսորված հայերի մասին».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2017, № 1, էջ 136–175, № 2, էջ 211–244, № 3, էջ 194–224:
59. «Սերգեյ Գորոդեցկու երևանյան տպավորությունները (1919 թ. ապրիլի վերջ–մայիսի սկիզբ)».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2018, № 1, էջ 56–67 (ռուսերեն):
60. «Թիֆլիսում կայացած Զովհաննես Թումանյանի 50-ամյակի տոնակատարությունների մասին».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2019, № 1, էջ 205–226 (ռուսերեն):
61. «Ս. Գորոդեցկին Ա. Ախմատովայի «Белая Стая» գրքի մասին».- ԳՅ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2019, № 2, էջ (ռուսերեն):
62. «Թոմաս Զարտմանի հոդվածը Կոմիտաս Վարդապետի մասին».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2019, № 2, էջ 252-286 (ռուսերեն):

5) РЕЦЕНЗИИ

1. «Էվա Գևորգյան-Բագի. Հայ-հունգարական գրական առնչությունները և «Արմենիա» ամսագիրը».- ԶՍՄ ԳԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1979, № 8, էջ 105–108:
2. «Ժողովրդի հիշողության մեջ».- «Սովետական Հայաստան», 19. VIII. 1986:
3. «Եկար, զարմացրիր, գնացիր...».- «Ազգ», 22. III. 2006:
4. «Ս. Ա. Կարապետյան. Արցախ, Գարդմանք, Նախիջևան՝ Արևելյան Հայաստանի տարածքային ամբողջականության եռամիասնական բանաձև».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2008, № 3, էջ 281–283 (ռուսերեն):
5. «Հասմիկ Գուլակյան. Հայագիտության և հայապահպանության հարցեր: Հրապարակախոսություն, երկու հատորով».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2010, № 3, էջ 274–276:
6. «Ժամանակի հրամայականով հրատարակված ժողովածու».- «Ազգ», 11. II. 2011:
7. «Անմնացորդ նվիրումի խոսուն վկայագրեր».- «Ազգ», 10. III. 2011:
8. «Նախիջևանի մշակույթի տարեգիրը».- «Գոլոս Արմենիի», 19. III. 2011 (ռուսերեն):
9. «Արգամ Այվազյանի կոթողային աշխատությունը».- «Գիտություն», մարտ, № 3, 2011:
10. «Արգամ Այվազյան. Նախիջևանի վիմագրական ժառանգությունը, հ. Դ, Երնջակ գավառ, հ. Ե, Նախճավան, Շարուր գավառներ, հ. Զ, ճահուկ-Շահապոնք գավառներ».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2011, № 1, էջ 328–331:
11. «Ֆրեդերիկ Մակլերը հայագիտության երախտավոր».- «Գիտություն», հոկտեմբեր, № 10, 2011:
12. «Աելիտա Դոլուխանյան. Ֆրեդերիկ Մակլերը հայագետ».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2011, № 3, էջ 241–246:
13. «Եվրասիական միությունը մեր ապագան է (Արտաշես Գեղամյանի ժողովածուների շնորհանդեսին ընդառաջ)».- «Հայոց Աշխարհ», 23. II. 2012, «Նովոյե վրեմյա», 23. II. 2012 (ռուսերեն):

14. «Ռոբերտ Բաղդասարյան. Կարեն Միքայելյան: Ստեղծագործությունը և ներդրումը ռուս-հայ գրական-մշակութային փոխառնչությունների մեջ».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2012, № 1, էջ 248–251:
15. «Եվրոպացի հայագետներ». Ֆրեդերիկ Մակլերը հայագետ, VI հատոր, «Զանգակ–97» հրատ., Երևան, 2011, 222 էջ.– «Ազգ», 12. V. 2012:
16. «Յայ-ուկրահնական, հունգարական և մոլդովական հարաբերությունների պատմությունից (հողվածների և նյութերի ժողովածու)», Երևան, 2012, 224 էջ և լուս.– «Պատմաբանասիրական հանդես», 2012, № 3, էջ 213–216 (ռուսերեն):
17. «Մենագրություն՝ «Մուսա լեռան քառասուն օրը» վեպի մասին». – «Գիտություն», նոյեմբեր № 11, 2014:
18. «Յայ գրականագիտության դասականը (նվիրվում է ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Սերգեյ Սարինյանին), Յոդվածների ժողովածու», Երևան, 2014, 112 էջ. – ՀՀ ԳԱԱ «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 2014, № 3, էջ 344–346:
19. «Ասատուր Փաշայան. Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա լեռան քառասուն օրը».- «Պատմաբանասիրական հանդես», 2015, № 1, էջ 292–294: